

LBRIS

We know
books

ANDA MOGOȘ

**ODIHNĂ ȘI EPUIZARE
ÎN BISERICA LOCALĂ**
O reflecție teologică

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București | 2025

CUPRINS

Abrevierile cărților Bibliei	12
Mulțumiri	14
PREFAȚĂ	15
INTRODUCERE	17
Capitolul I. METODOLOGIA CERCETĂRII	21
1. Scopul și metodele teologiei practice	21
2. Metodologia cercetării	30
2.1. Designul cercetării	32
Concluzii	34
Capitolul II. O PERSPECTIVĂ CRITICĂ ASUPRA LITERATURII DE SPECIALITATE	35
1. Literatura teologică despre odihnă	35
1.1. Literatura despre Sabat	35
1.2. Literatura despre odihnă în Vechiul și Noul Testament	40
1.3. Literatura despre odihnă ca non-muncă	42
1.4. Literatura cu privire la somn ca odihnă în teologie	44
2. Resurse relevante din științele sociale	45
2.1. Odihna în științele sociale	46
2.2. Oboseala în literatura de specialitate din științele sociale	47
3. Metode de cercetare din științele sociale	51
Concluzii	52

Capitolul III. O PERSPECTIVĂ BIBLICĂ ASUPRA ODIHNEI ȘI EPUIZĂRII	55
1. Odihnă și Sabat în Biblie	55
1.1. Odihna sabbatică în Vechiul Testament	55
1.1.1. <i>Odihna sabbatică – un act ciclic și repetitiv</i>	56
1.1.2. <i>Odihna sabbatică – semn al legământului dintre Dumnezeu și Israel</i>	60
1.1.3. <i>Odihna sabbatică și relația sa cu munca și productivitatea</i>	62
1.2. Odihna lui Dumnezeu în Vechiul Testament – dimensiuni teologice	69
1.3. Odihna în Noul Testament	74
2. Oboseală și epuizare fizică și emoțională în Biblie	77
2.1. Oboseala ca rezultat al căderii	77
2.2. Oboseala ca o consecință a suferinței îndelungate	79
2.3. Epuizarea fizică și psihică în slujire	81
2.3.1. <i>Episoade de burnout în viața lui Moise și a lui Ilie</i>	81
2.3.2. <i>Epuizarea ca parte a vieții creștine în Noul Testament</i>	85
Concluzii	88
Capitolul IV. O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ ASUPRA RAPORTĂRII LA MUNCĂ, ODIHNĂ ȘI EPUIZARE A EVANGHELICILOR ROMÂNI DIN BUCUREȘTI	91
1. Ethosul românesc în raportarea la muncă și odihnă	92
1.1. Impactul evenimentelor istorice asupra perspectivei românești a muncii	92
1.2. Influența tradiției ortodoxe asupra raportării românilor la muncă	96
1.3. Odihna în ethosul românesc	97
1.4. Muncă, odihnă și epuizare în perioada comunistă și după Revoluție	101
1.4.1. <i>Munca și odihna în perioada comunistă</i>	102
1.4.2. <i>Munca și odihna în România în perioada de după Revoluție</i>	108
1.5. Munca și odihna în București	112
1.6. Muncă, odihnă și epuizare în învățăturile și cultura bisericilor evanghelice din București	113
1.6.1. <i>Evanghelicii din București și statutul lor ca minoritate</i>	113
1.6.2. <i>Etica muncii la evanghelicii din București</i>	115
1.6.3. <i>Odihna la evanghelicii din București</i>	117

Concluzii	118
-----------------	-----

Capitolul V. O ANALIZĂ COMPARATIVĂ A CONCEPTELOR DE BURNOUT, EPUIZARE ȘI DEPRESIE

1. Conceptul de burnout	121
1.1. Factori de risc și trăsături diagnostice ale burnout-ului	121
2. Tulburările depresive – factori de risc și trăsături diagnostice	131
2.1. Relația dintre sindromul de burnout și tulburările depresive	133
3. Tulburarea de epuizare	139
Concluzii	143

Capitolul VI. O CERCETARE CALITATIVĂ EXPLORATORIE A ODIHNEI ȘI EPUIZĂRII LA ADULȚII EVANGHELICI DIN BUCUREȘTI

1. Cadrul metodologic al cercetării	145
2. Analiza datelor	154
2.1. Codarea	156
2.2. Rezultatele cercetării	157
2.2.1. <i>București</i>	157
2.2.2. <i>Responsabilitate personală</i>	159
2.2.3. <i>Manifestări ale epuizării</i>	162
2.2.4. <i>Modalități de odihnă</i>	164
2.2.5. <i>Surse de oboseală</i>	169
2.2.6. <i>Relația cu biserica locală</i>	171
Concluzii	175

Capitolul VII. O CERCETARE CANTITATIVĂ A ODIHNEI, EPUIZĂRII ȘI IMPLICĂRII ÎN BISERICA LOCALĂ

1. Problema și ipotezele cercetării	181
2. Metodologia cercetării	183
2.1. Tipul și motivația alegerii acestui tip de cercetare	183
2.2. Subiectul, populația și metoda de eșantionare	183
2.3. Prezentarea instrumentului cercetării	184
2.3.1. <i>Scala de epuizare</i>	185
2.3.2. <i>Scala de odihnă</i>	188

2.3.3. Scala de măsurare a implicării în biserică	190
2.4. Operaționalizarea conceptelor	191
3. Prezentarea datelor	196
3.1. Colectarea datelor	196
3.2. Descrierea datelor demografice	196
4. Analiza datelor	198
4.1. Întrebarea 1: Care este nivelul de oboseală al evanghelicilor din București?	198
4.2. Întrebarea 2: Care este nivelul de odihnă al evanghelicilor din București?	200
4.3. Întrebarea 3: Care este nivelul de implicare în biserica locală a evanghelicilor din București?	202
5. Testarea ipotezelor	203
5.1. Ipoteza 1	204
5.2. Ipoteza 2	204
5.3. Ipoteza 3	205
5.4. Ipoteza 4	206
Concluzii	207

Capitolul VIII. O CERCETARE PRIN FOCUS GRUP A DINAMICII ODIHNĂ-OBOSEALĂ ȘI A IMPACTULUI ASUPRA IMPLICĂRII ÎN BISERICA LOCALĂ

1. Metodologia cercetării	215
1.1. Scopul cercetării	216
1.2. Obiectivele cercetării	216
1.3. Eșantionul	216
2. Colectarea datelor	217
3. Analiza datelor	218
3.1. București	219
3.1.1. Bucureștii ca sursă de oboseală	220
3.1.2. Bucureștii ca sursă de oportunități de slujire	223
3.2. Slujire	223
3.2.1. Slujirea ca răspuns la nevoi	224
3.2.2. Slujirea ca sursă de epuizare	225
3.2.3. Slujirea ca factor de impact negativ asupra familiei	228
3.3. Oboseală	230
3.4. Biserică	237
3.4.1. Scopul bisericii	237
3.4.2. Sursă de presiune	239

3.4.3. Spiritualitate	241
3.5. Soluții	244
3.5.1. Organizare	245
3.5.2. Comunicare	248
3.5.3. Susținere	249
3.6. Odihnă	251
Concluzii	252

Capitolul IX. O REFLECȚIE TEOLOGICĂ ASUPRA REZULTATELOR CERCETĂRII

1. Metoda reflecției teologice	258
2. Teme teologice prezente în cercetarea sociologică asupra epuizării și odihnei la credincioșii din București	260
2.1. Sabatul	261
2.2. Dumnezeu – Adonai sau Abba?	263
2.2. Imago Dei în muncă și odihnă	268
2.3. Cel obosit – între aproape și alteritate	272
2.4. Biserica locală ca familie	281
3. Reflecții asupra praxisului bisericii locale din București	286
3.1. Modificarea paradigmei	287
3.2. Nevoia de încurajare la odihnă	289
3.3. Nevoia de îngrijire pastorală a membrilor bisericii	293
3.4. Nevoia de creativitate în susținerea aspectului de comunitate	297

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

BIBLIOGRAFIE	309
--------------------	-----

ANEXE

Anexa 1. Ghidul de interviu pentru cercetarea calitativă	324
Anexa 2. Chestionarul pentru cercetarea cantitativă	325
Anexa 3. Ghidul de interviu focus grup	329

Capitolul I

METODOLOGIA CERCETĂRII

Odihna și oboseala sunt stări comune în experiența umană și, la o primă privire, nu pare că ar fi indicată o cercetare amănunțită a lor. Totuși acești termeni sunt departe de a fi clar înțeleși, în mod deosebit în contextul contemporan urban. În experiența autoarei, un număr din ce în ce mai mare de adulți creștini din București par a experimenta o oboseală profundă. Această observație a autoarei, precum și experiența proprie au dat naștere unor întrebări ce se doresc a fi studiate în profunzime.

Astfel, lucrarea de față își propune să abordeze această temă din perspectiva teologiei practice, ale cărei scopuri și metode vor fi prezentate în continuare, ca un cadru pentru poziționarea cercetării.

1. Scopul și metodele teologiei practice

Aflată la intersecția dintre credință și practică, dar și dintre științe sociale și reflecție teologică, teologia practică a ajuns să aibă un rol central în creștinismul academic vestic. De altfel, și științele sociale – sociologia, etnografia, psihologia etc. – sunt relativ tinere raportat la istoria științei în general.

Fiind oarecum la început, acest domeniu al teologiei practice este încă în dezvoltare și continuă să fie explorat. De aceea, în continuare se vor examina atât scopul teologiei practice, cât și câteva elemente ce analizează integrarea metodelor din științele sociale cu reflecția teologică.

Este important de subliniat că nu numai că aceste științe pot fi implicate concomitent într-o cercetare, dar este chiar necesar. Sociologia și teologia sunt „parteneri de dialog într-o conversație lungă al cărui scop este să exprime adevărul cu privire la realitatea socială. (...) Ipoteza de lucru a acestui parteneriat este că o conversație continuă va clarifica felul exact în care aceste două domenii creează împreună o imagine mai completă. Premisa principală este că adevărul lui Dumnezeu în Biblie este compatibil cu adevărul realităților sociale”⁶.

În lucrarea de față autoarea va adopta ca definiție a teologiei practice formularea propusă de Swinton: „Teologia practică este reflecția critică, teologică asupra practicilor Bisericii în interacțiunea lor cu practicile lumii, cu scopul de a asigura și face posibilă participarea în practicile răscumpărătoare ale lui Dumnezeu în, către și pentru lume”⁷.

De la început trebuie specificat că scopul teologiei practice este unul bipartit – atât de conștientizare a forțelor ideologice, dar și sociologice care șlefuiesc Biserica, cât și de influențare a practicii bisericii ca urmare a reflecției teologice asupra datelor strânse.

O primă parte a scopului teologiei practice este deci de a oferi o imagine mai completă și o sursă de date mai abundentă despre ce este și cum funcționează Biserica. Nu se poate face teologie fără a ține cont de aspectele socioculturale care influențează procesul, dar și practica teologică. Vorbind despre teologie vorbim despre revelație, iar această revelație a venit într-un context și este auzită într-un context – cultural, social, politic. David F. Wells vorbește despre natura bipolară a revelației, spunând că „revelația biblică a fost dată într-un anumit context cultural, dar ea trebuie și să fie auzită în pro-

⁶ D.A. Fraser – T. Campolo, *Sociology Through the Eyes of Faith*, London 1992, 301.

⁷ J. Swinton – H. Mowat, *Practical Theology and Qualitative Research*, London 2006, 6.

priul nostru context. Această traiectorie a revelației, deci, are atât un punct de origine cât și un punct de sosire”⁸. Toate aceste elemente culturale și sociopolitice – atât cele care sunt la punctul de sosire, cât și cele de la punctul de asimilare al revelației – au un rol major în eclesiologia practică.

De altfel, aceasta este și premisa de la care pleacă Pete Ward în demersul său de a examina perspective asupra eclesiologiei și etnografiei⁹. Pentru a înțelege Biserica este important să o vedem atât printr-o lentilă teologică cât și printr-una culturală, pentru că ea este un produs al ambelor dimensiuni. Nu ne întrebăm dacă Biserica este influențată de cultură, ci cât și cum este influențată de aceasta, oricât de deranjantă are fi această conștientizare pentru unii¹⁰.

„Ideile pe care le adoptă oamenii au efecte profunde asupra tiparelor sociale”¹¹, iar Biserica nu este scutită de acest lucru. Ceea ce crede un grup de oameni influențează acțiunile lor, care, la rândul lor, se pot transforma în tipare sociale. Un exemplu este modul în care oamenii se raportează la Scriptură și implicațiile acestui lucru pentru Biserică:

Au apus zilele când validitatea unei idei era acceptată cultural doar pentru că ea se găsea în Scriptură. Acum este necesar să se dovedească faptul că acea idee se potrivește cu un stil de viață autentic și eficient. Și Biserica încă învață cum să gândească în felul acesta. Trebuie să subliniem că nu e greșit să facem asta, nu înseamnă că ne îndepărtăm de la Scriptură, ci doar că trebuie să spunem „Dumnezeu a spus asta cu un motiv bun”. Și apoi Biserica trebuie să explice acel motiv¹².

⁸ D.F. Wells, „The Nature and Function of Theology”, în R.K. Johnston (ed.), *The Use of the Bible in Theology*, Eugene 1997, 2.

⁹ P. Ward, *Perspectives on Ecclesiology and Ethnography*, Grand Rapids/Cambridge 2012, 16.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Fraser – Campolo, *Sociology*, 301.

¹² D.L. Bock, *Cultural Intelligence: Living for God in a Diverse, Pluralistic World*, Nashville 2020, 6.

Cu toate acestea, și reversul este valabil, creându-se astfel un cerc vicios (sau virtuos, după caz) al influențelor. Tiparele sociale influențează teologia și practica Bisericii și sunt la rândul lor influențate de teologie. Un exemplu în acest sens este felul în care Biserica tinde să se raporteze la dinamica dintre muncă și odihnă și felul în care lentila teologică prin care este văzută această dinamică influențează practica. Din observațiile autoarei, în Biserica din Vest, în mod deosebit în zonele urbane din Statele Unite, realizările personale de natură materială și profesională sunt o valoare a culturii locale și deci teologia creștinilor pare să accentueze versetele care încurajează o etică a muncii. Pe de altă parte, într-o cultură mai estică, unde relațiile mai degrabă decât realizările individuale sunt o valoare culturală, teologia Bisericii locale reflectă această perspectivă.

Aceste nuanțe culturale care influențează atât gândirea cât și practica Bisericii sunt problematice în mod deosebit în măsura în care ele nu sunt recunoscute și în măsura în care tiparele socioculturale se confundă cu revelația în practica Bisericii.

O a doua parte a scopului teologiei practice este de a folosi datele adunate prin metodele științelor sociale (metode care vor fi descrise mai mult în a doua parte a lucrării de față) și reflecția teologică pentru a inspira și modela practica bisericii locale. De altfel, Ward îl citează pe Schleiermacher spunând că teologia practică este „metoda prin care se întreține și perfecționează Biserica”¹³.

Această perpetuă reflecție teologică asupra informațiilor de natură etnografică și socială este deosebit de necesară, pentru că în absența ei nu există schimbare și creștere. Fără ele, biserica nu poate să depășească erori de gândire și practică la care s-a aliniat sau căroră le-a dat naștere de-a lungul istoriei. Cruciadele, inchiziția, susținerea (pe alocuri) a sclaviei, toate

¹³ Ward, *Perspectives*, 19.

acestea sunt parte din istoria Bisericii și sunt exemple ușor de identificat. Și nu doar în trecut au existat asemenea provocări. Ele există și în prezent, chiar dacă sunt altele. Printre ele pot fi felul în care biserica locală decide să se poziționeze față de anumite sisteme politice, față de drepturile unor minorități sau să abordeze provocările cu care se confruntă membrii diagnosticați cu tulburări mintale.

Cu toate acestea, este important de subliniat că acest al doilea aspect al scopului teologiei practice este subjugat scopului Bisericii, care este de a-L reprezenta și glorifica pe Hristos. Cu alte cuvinte, Biserica este născută din niște evenimente supranaturale și are un scop care se suprapune uneori cu cel de ajutorare și impact social, dar este mai mare decât acesta, fiind și el supranatural. Această observație este necesară pentru a clarifica limitele și trăsăturile specifice ale scopului și funcționării Bisericii ca instituție socială.

Când se vorbește despre metodele de cercetare științifică din științele sociale, se vorbește despre cele două mari direcții – cercetarea calitativă și cea cantitativă, deși cea cantitativă domină în general peisajul metodologic al științelor sociale¹⁴. Aceste două direcții sunt complementare, diferența majoră dintre ele fiind faptul că analiza cantitativă își propune să testeze ipotezele înaintate de cercetător prin examinarea unui număr mare de subiecți, pe când cea calitativă are mai degrabă scopul de a forma o ipoteză plecând de la o analiză în profunzime a unui caz sau fenomen. Pentru un cercetător din domeniul teologiei practice este evident, în accepția autoarei, că ambele categorii de metode trebuie folosite și ambele sunt supuse unei reflecții teologice. Legat de integrarea acestor metode de cercetare din științele sociale cu reflecția teologică, trebuie subliniate următoarele particularități.

În primul rând, în intersecția dintre etnografie și eclesiologie observația este înlocuită cu participarea. Acest curent vine

¹⁴ A. Dușa, *Elemente de analiză comparativă*, București 2014, 5.

atât din sociologie și etnografie, cât și din teologie. Vorbind despre studiul etnografic, Scharen spune că „într-adevăr, observarea atentă și armonizată și înregistrarea meticuloasă a datelor sunt aspectul central atât al metodelor cantitative cât și al celor calitative. Diferența este că, în metodele etnografice/calitative, cercetătorul nu se află la fel de departe de subiectul cercetării și nu își asumă același tip de obiectivitate. Mai degrabă, etnograful își asumă ipotezele, părținirile, speranțele și preocupările sale ca parte a procesului”¹⁵. Pierre Bourdieu, citat de Scharen, vorbește în scrierile sale despre „o sociologie carnală”, în care cercetătorul experimentează realitatea pe care o studiază¹⁶.

Această perspectivă este necesară atât pentru colectarea unor date cât mai relevante cât și pentru a putea elabora o reflecție teologică asupra lor. Deși teologia se bazează pe revelație, care nu este un simplu produs al cercetărilor umane, ea este întotdeauna experimentată întrupat, limitată de capacitatea de experiență umană. Paul Fiddes spune: „credința nu este o simplă chestiune de cuvinte, ci este întruchipată; ia formă corporală în viața unei comunități, deoarece oamenii trăiesc împreună, iar comunitățile nu pot funcționa fără anumite tipuri de instituții și structuri, forme întrupate”¹⁷. Teologia vorbește despre persoana și acțiunile unui Dumnezeu adânc implicat în creație, până într-acolo încât S-a întrupat, iar acest lucru influențează modul de desfășurare al studiilor teologico-sociale.

În al doilea rând, în teologia practică, metoda deductivă trebuie îmbinată cu cea inductivă pentru a influența practica Bisericii. În eclesiologie, mult timp s-a considerat că singura metodă acceptabilă este cea deductivă, în care principiile teo-

¹⁵ C. Scharen, A.M. Vigen (ed.), *Ethnography as Christian Theology and Ethics*, New York 2011, 26.

¹⁶ *Ibid.*, 30.

¹⁷ Ward, *Perspectives*, 24.

logice sunt aplicate situațiilor particulare. Această poziție nu este cu totul lipsită de validitate, ea fiind de altfel folosită și în Biblie. Un exemplu în acest sens sunt epistolele pastorale ale lui Pavel în care el explică principii eclesiologice și detaliază aplicarea lor în contextul bisericii locale căreia i se adresează.

Cu toate acestea, trebuie recunoscut faptul că și aceste principii sunt concepute și comunicate de către un mesager care este tributar propriei culturi, situații etc. Nu există cercetare care să nu fie influențată de cercetător și de toate forțele care l-au modelat pe el (inclusiv cele sociale, culturale, psihologice etc.). Acest lucru înseamnă că, inevitabil, trăirea principiilor va fi percepută atât de teolog cât și de Biserică prin lentila propriilor modele sociale.

Pentru a evita, deci, o uniformizare artificială a practicii Bisericii, se impune integrarea metodei inductive, în care demersul de a face teologie practică pleacă și de la detaliile situației prezente pentru a formula reflecții teologice. Bineînțeles, faptul de a pleca de la situații individuale pentru a forma reflecții teologice are propriile sale provocări – „o abordare pur inductivă este supusă pericolului relativismului și al dezlipirii de tradiția creștină”¹⁸. Aceste pericole, însă, pot fi evitate prin integrarea celor două tipuri de metode.

În al treilea rând, metodele folosite în teologia practică, precum și subiectul cercetării trebuie să fie influențate de nevoile Bisericii.

Este drept că, dintr-un punct de vedere, provocările cu care se confruntă Biserica în prezent sunt neschimbate în ultimii două mii de ani. Natura umană păcătoasă dă naștere unor dinamici nesănătoase care trebuie abordate. Dar este la fel de adevărat și faptul că aceste provocări îmbracă forme diferite în fiecare epocă.

Un exemplu interesant este poziția pe care teologii trebuie s-o ia față de participarea oamenilor la serviciul unei biserici

¹⁸ *Ibid.*, 19.

virtuale, unde membrii sunt avataruri ale oamenilor reali. În acest sens, teologul britanic Paul S. Fiddes a scris lucrarea „Sacraments in a Virtual World?”, în care răspunde la această întrebare. Este clar că, oricare ar fi răspunsul pe care un teolog îl propune, întrebarea vine din conștientizarea unei realități sociale și deci din nevoia Bisericii de a se poziționa teologic față de aceste realități sociale. „Întrebarea-cheie din punct de vedere teologic este dacă Dumnezeu Triunic este prezent și dacă Hristos este întrupat (în orice formă, inclusiv în Biserică) în lumea virtuală”¹⁹.

Ca răspuns la nevoia de claritate a Bisericii față de acest subiect, este nevoie ca teologul să folosească metode din sociologie pentru a înțelege fenomenul unei vieți virtuale, iar apoi să se folosească atât de metode inductive, cât și de metode deductive pentru a formula o reflecție teologică asupra datelor pe care le-a strâns.

În acest caz, deci, se poate spune că reflecția teologică pe care Paul S. Fiddes a făcut-o asupra subiectului este profundă și fidelă înțelegerii sale teologice asupra persoanei lui Dumnezeu și a imanenței Sale în toate aspectele creației, inclusiv cele virtuale. Cu toate acestea, în absența unor date provenite dintr-o cercetare etnografică a fenomenului, răspunsul pe care el îl dă acestei întrebări pare insuficient documentat.

Astfel, el scrie că „un avatar poate primi pâinea și vinul Euharistiei în cadrul logicii lumii virtuale și va fi totuși un mijloc de har, deoarece Dumnezeu este prezent într-o lume virtuală într-un mod potrivit pentru locuitorii săi. Ne putem aștepta ca harul primit de avatar să fie împărtășit într-un fel de către persoana din spatele avatarului, deoarece persoana din lumea noastră de zi cu zi are o relație complexă cu personalitatea sa”.

Fără a intra prea mult în conținutul teologic al poziției respective, o critică ce poate fi adusă acestui demers teologic

¹⁹ P.S. Fiddes, „Virtual Sacraments?” <www.browblob.com>, 2009.

se referă la metodologie – specific, la lipsa datelor provenite dintr-o cercetare socială care să examineze experiența participanților umani la Biserica virtuală și relația lor cu avatarul lor. Într-adevăr, se poate formula și o poziție strict teoretică, dar, dacă nu este susținută de niște elemente din practica reală, această poziție, deși corectă în teorie, poate fi nesănătoasă în practică. Dacă un studiu etnografic ar arăta că majoritatea oamenilor care participă la Biserica virtuală nu se identifică cu avatarul lor (chiar dacă în orice altă situație virtuală conexiunea cu avatarul este puternică), atunci chiar și teoria cu privire la teologia sacramentelor virtuale ar trebui să încorporeze aceste date.

Acest caz ilustrează bine felul în care teologia practică trebuie să vină în întâmpinarea întrebărilor Bisericii, dar și felul în care are nevoie de metodele științelor sociale pentru a face acest lucru.

Spre deosebire de științele sociale, „parteneriatul dintre științele sociale și teologie nu are doar un scop descriptiv al realității, ci și unul normativ – acesta fiind o caracteristică specifică a teologiei”²⁰.

Caracterul normativ al teologiei practice nu înseamnă că reflecția teologică asupra unei situații se traduce într-o practică identică pentru toți creștinii, indiferent de specificul situației sociale în care se află. Dimpotrivă, contribuția științelor sociale în demersul de a face teologie este aceea că îl ajută pe teolog să găsească atât perspectiva teologică asupra unei situații cât și gradul de flexibilitate în punerea ei în practică. De aceea Scharen spune că în cercetarea care îmbină științele sociale și teologie „concluzia normativă și/sau teologică nu poate să vină numai din partea cercetătorului, oricât de bine ar gestiona acesta datele provenite din cercetarea etnografică. În schimb, ceea ce este normativ trebuie să iasă la iveală prin intermediul

²⁰ Scharen, Vigen (ed.), *Ethnography*, 3.

parteneriatului dintre cercetător și colaboratorii săi²¹. Numai această dinamică poate permite reflecției teologice să aibă un caracter normativ.

Caracterul transformațional al teologiei practice provine tot din contribuția reflecției teologice asupra datelor obținute prin metodele științelor sociale. Privite prin lentila antropologiei biblice, precum și a doctrinei despre sfințire, datele din sociologie și etnografie ne dezvăluie sisteme și procese perpetuu imperfecte, dar perpetuu angajate într-un proces de îmbunătățire care oglindesc efortul Bisericii de a crește în asemănare cu Hristos.

În concluzie, se poate spune că teologia practică este o colaborare dintre științele sociale și reflecția teologică. Scopul său este de a conștientiza Biserica asupra influențelor sociale și culturale și de a o ajuta să își evalueze și transforme practicile.

În acest scop, teologia practică se bazează pe integrarea metodelor de cercetare din științele sociale cu reflecția teologică. Această integrare nu poate lipsi din demersul teologiei practice. Deși rămâne încă mult de explorat, și nu este o inițiativă lipsită de pericole, este o necesitate absolută pentru a ajuta Biserica să-și înțeleagă profund propriile practici și să le ajusteze în așa fel încât misiunea ei să fie cât mai ușor de îndeplinit.

2. Metodologia cercetării

În continuare se vor prezenta metodele de cercetare folosite, precum și scopul, obiectivele și întrebările la care își propune să răspundă cercetarea.

Scopul cercetării este de a oferi comunității creștine evanghelice din București o explorare sociologică asupra dinamicii dintre odihnă și epuizare la tinerii profesioniști creștini din București, de a vedea în ce măsură gradul lor de oboseală și

²¹ Ibid., xii.

implicarea în biserica locală se influențează reciproc și de a formula o reflecție teologică utilă pentru praxisul bisericilor locale.

Subiectul cercetării îl constituie gradul de oboseală, obiceiurile de odihnă și implicarea în biserica locală.

Populația studiată sunt adulții evanghelici cu vârsta cuprinsă între 25 și 45 de ani care locuiesc în București sau zonele limitrofe. Trebuie specificat faptul că sunt elemente specifice vieții într-o zonă urbană care contribuie negativ la obiceiurile de odihnă ale respondenților. De exemplu:

Timpul de transport de la și către locul de muncă este factorul cel mai responsabil pentru diferențele dintre starea de bine subiectivă dintre locuitorii diferitelor orașe. Există dovezi ce sugerează că efectul negativ al timpului petrecut pe drum provine din disponibilitatea redusă de timp pentru a investi în relații personale și a se angaja în activități recreative²².

De aceea, este imperativ ca obiceiurile de odihnă ale populației cercetate să fie investigate separat de contextul populației generale.

Pentru scopul cercetării, termenul *evangelic* este înțeles ca denumind credincioși ce fac parte din una dintre cele trei culte care formează Alianța Evanghelică din România: cultul baptist, penticostal și creștin după Evanghelie. Este important de subliniat că, în limbajul uzual, termenul de „evangelic” nu se referă exclusiv la membrii acestor culte religioase recunoscute legal.

Pe de-o parte, acest lucru se oglindește în faptul că la prima întâlnire a ceea ce urma să fie Alianța Evanghelică, în data de 13 martie 1990, a participat un grup de inițiativă „din cadrul cultelor baptist (...), creștin după Evanghelie (...) și penticos-

²² D. Loschiavo, „Big-City Life (Dis)Satisfaction? The Impact of Urban Living on Subjective Well-Being”, *Journal of Economic Behavior and Organization* 192 (2021), 745.

tal (...), cărora li s-au alăturat Biserica Evanghelică Română (...), credincioși din mișcarea cu caracter evanghelic «Oastea Domnului» (...) și pastorul Bisericii Lutherane Evanghelice din București²³. Această participare din partea mai multor comunități religioase reflectă faptul că nu doar cele trei culte amintite mai sus se considerau evanghelice.

Pe de altă parte, confuzia legată de termenul „evanghelic” mai are și un alt aspect, sesizat de către Dorin Dobrinu și Dănuț Mănăstireanu:

Dificultățile legate de termenul generic propus de noi pentru a înlocui termenul problematic „neoprotestanți” constau, între altele, în faptul că eticheta „evanghelic” este (re)cunoscută între teologii ortodocși și între intelectualii seculari preponderent pentru a-i desemna pe luteranii germani. Desigur, suntem conștienți că este posibil ca insistența noastră pentru precizie terminologică să nu fie încununată de succes, măcar și pentru faptul că limba este o realitate vie, imprevizibilă²⁴.

În ciuda acestor neajunsuri ale termenului „evanghelic”, se consideră că este totuși cea mai bună opțiune pentru cercetarea de față, deoarece definirea sa prin apartenența la Alianța Evanghelică îl conturează destul de clar (chiar dacă nu exhaustiv).

2.1. Designul cercetării

Data fiind complexitatea subiectului cercetării, s-a optat pentru folosirea unor metode mixte, atât cantitative cât și calitative. În general, „în cercetările cu o finalitate practică, imediată, se utilizează, de obicei, o singură metodă sau tehnică.

²³ B.E. Răduț, *Alianța Evanghelică din România. Istoric și documente*, Craiova 2015, 11

²⁴ D. Dobrinu, D. Mănăstireanu, „Introducere – Configurarea unui obiect de studiu: comunitățile evanghelice din România”, în D. Dobrinu – D. Mănăstireanu (ed.), *Omul evanghelic. O explorare a comunităților protestante românești*, Iași 2018, 25.

În cercetările cu scopuri teoretice sau în cele de mai mare complexitate, se recomandă utilizarea mai multor metode sau tehnici, întrucât acestea își compensează reciproc limitele și deficiențele și permit o mai bună analiză a realității sociale studiate²⁵.

Astfel, se va folosi în primul rând metoda analizei conținutului pentru a explora literatura științifică și pentru a formula o perspectivă biblică și una istorică asupra subiectului, precum și pentru delimitarea și analiza conceptelor folosite. Este o metodă de cercetare calitativă care se ocupă cu examinarea documentelor relevante.

Tipul de analiză documentară folosită va fi cea hermeneutică, ce „își propune să reliefeze înțelesul unui text în contextul în care acesta a fost scris, astfel încât sensurile cuvintelor avute în vedere de autorii textelor să poată fi transmise nealterate cititorilor săi, indiferent de cultură, perioadă de timp, limbă ori societatea din care fac parte atât receptorul cât și emițătorul acestuia²⁶.

Se va desfășura apoi o cercetare calitativă exploratorie prin metoda interviului semi-structurat. Interviu este o metodă de colectare a datelor comună în științele sociale, dar nu trebuie pierdut din vedere că „interviurile, chestionarele și alte metode de cercetare sociologică sunt aparte și au specificul lor bine definit, în funcție de tipul cercetării la care se apelează: cantitativă sau calitativă²⁷. De aceea, este important ca el să fie structurat în funcție de anumite standarde.

Astfel, un interviu structurat administrat prin chestionar va fi aplicat unui eșantion reprezentativ pentru populația studiată; va folosi termeni clari, cunoscuți respondenților, în așa fel încât toți să înțeleagă asemănător și corect întrebările,

²⁵ L. Trașă, *Metode și tehnici de cercetare în psihologie. Sinteza de curs*, București 2010, 17.

²⁶ E.A. Sârbu, I. Străinescu, *Metode de cercetare sociologică*, București 2012, 175.

²⁷ Ibid., 55.